

T. B. M. M.**TUTANAK DERGİSİ****83 üncü Birleşim****13 Nisan 2005 Çarşamba**

3. - *Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/989) (S. Sayısı: 861) (Devam)*

BAŞKAN - Komisyon?.. Yerinde.

Hükümet?.. Yerinde. ....

3 üncü maddeyi okutuyorum:

.....

BAŞKAN - 3 üncü madde üzerinde, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Trabzon Milletvekili Sayın Akif Hamzaçebi; buyurun. (CHP sıralarından alkışlar)

CHP GRUBU ADINA M. AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 3 üncü maddeyle ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz aldım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Teşkilat maddesinin bir özeti, bir tanımı yapıyor bu maddede. Tasarının tümü üzerinde yaptığım konuşmada, güçlü gelir idaresi konusunda tasarının ciddi adımlar atamamış olduğunu ifade etmiştim.

Her şeyden önce şunu belirtmeliyim ki, tasarı, genel gerekçesinde, mevcut teşkilata, şu anda faaliyet gösteren, 43 000 personeliyle faaliyette bulunan gelir idaresi teşkilatına biraz haksızlık yapmaktadır. Bu idare, her sene bütçe yasalarıyla kendisine verilen vergi hedeflerini tutturmak için gecesini gündüzüne katarak, cumartesi pazar günleri de çalışarak, kendisine verilen görevi yerine getirmeye çalışmaktadır. Hükümetlerimizin, özellikle 2000 yılından bu yana çok fazla övündüğü, "yüzde 6,5 faizdışı fazlayı tutturduk" şeklindeki övünmelerinin temelinde bu vergi idaresinin çalışması yatmaktadır. Yüzde 6,5 fazlanın çok önemli bir kısmını gelir idaresi gerçekleştirmektedir; genel müdüründen en ücra köşedeki vergi dairesindeki yoklama memuruna, hizmetliye kadar, bütün personeliyle birlikte. Her şeyden önce, bu teşkilata teşekkür etmek gerekir. Yine, bu teşkilat, gelir idaresini defterdarlıktan koparıırken - kendisine göre bir model oluşturuyor tabii ki- yine, defterdarlarımıza da, bugüne kadar, bu idarelerin başında, taşrada göstermiş oldukları özverili çalışmalardan dolayı teşekkür etmek gerekir.

Gelir idaresi teşkilatı, şu anda, Türkiye'nin en büyük teşkilatlarından birisidir; 43 000'i aşkın personeliyle, Türk kamu yönetiminde çok özel bir yere sahiptir. O nedenle de, böyle bir idarenin teşkilat yasası, gerçekten, çok ciddi şekilde tartışılmalıdır, çok ciddi hazırlıkları gerektirmektedir. Her ne kadar, bu tasarıda, bu hazırlıkları, bu kadar göremediyseniz de, en azından, Genel Kurulda bu tartışmaları iyi bir şekilde yaparsak, belki tasarının bazı maddelerini düzeltebiliriz, bazı maddelerini ihtiyaca uygun hale getirebiliriz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yine, şunu da söylemeliyim ki, vergi idaresine ilişkin, gelir idaresine ilişkin teşkilatı kurmak her şey demek değildir. Önce, işin vergi politikası kısmı, vergi mevzuatı kısmı çok sağlam olacak ki, bunu tamamlayacak olan da bir güçlü gelir idaresi

olsun. İşin bir tarafı eğer, sağlam değilse, bir tarafı güçlü değilse, diğer tarafta bir adım atmak bizi sonuca götürmeyecektir. Bu teşkilat, bu tasarıyla daha güçlü bir hale gelmiyor gerçekte. Bazı adımları atıyor; ama, öte taraftan, mevcut sorunları devam ettiren düzenlemeleri de var; hatta, bazı konularda daha geriye giden düzenlemeleri de var. Bunları, tümü üzerinde çok kısaca söylemiştim, tekrar ifade etmeyi fazlalık sayıyorum. Ancak, eğer, işin mevzuat kısmında hâlâ ihtiyaç duyulan düzenlemeler varsa, hâlâ eksiklikler varsa, vergi idaresinin başarılı olma şansı yoktur.

Nedir örneğin eksiklikler; ben size söyleyeyim. Bugün, bizim sistemimiz, beyan sistemidir; beyan, en modern sistemdir. Kişiler gelirlerini beyan ederler; ancak, idare, bu beyanı denetleyebilir tabî ki.

Yine, beyan sisteminde olması gereken bir özellik de, bu sistemin içerisinde otokontrol kurumları olacaktır. Yani, idarenin, her mükellefin beyanını denetleme olanağı olamadığına göre -dünyanın hiçbir ülkesinde yoktur; o kadar sayıda denetim elemanını hiçbir vergi idaresi istihdam edemez- o halde, sistemde otokontrol kurumları olacaktır. İşte, bizim beyana dayalı sistemimizde, otokontrol kurumu kalmamıştır; yani, vergi sistemi korunmasızdır. O nedenledir ki, bu korunmasız sistemde, bugün, vergi memurları, zaman zaman mükellefleri beyan artırmaya zorlamakta veya "sen, beyan ettiğinden çok daha fazla kazanmışsındır, bir miktar fatura kes bakalım, görelim" zorlamasını yapmaktadır. Bu, maalesef, sistemin korunmasız olmasından kaynaklanmaktadır, sistem bu durumdadır. Sistem bu durumda olunca, gelir idaresinde atılacak adımların gerçekte başarıya ulaşma şansı yoktur.

Değerli arkadaşlar, diğer ülkelerde durum nasıldır? Şimdi, hükümet, önümüze bir model getirdi. Esasen, bu, tutarlı bir model değil; ama, bu modeli diğer ülkelerle kıyaslamak gerekir veya bizim şu anda uygulamada, yürürlükte olan gelir idaresi modelimizi diğer ülkelerle kıyaslamalıyız. Diğer ülkelerde durum nasıl; yani her ülke bağımsız veya yarı özerk bir gelir idaresi kurmuş mu; hayır. Bakın, 30 OECD ülkesi içerisinde maliye bakanlığı içinde tek genel müdürlük olarak bu işi götüren 6 ülke var; maliye bakanlığı içerisinde 1'den fazla genel müdürlük olarak götüren 10 ülke var. Demek ki, 6+10, toplam 16 ülke maliye bakanlığı içerisinde, bakana bağlı birimlerle bunu götürmektedir; yani, hem vergi politikası birimi hem vergi uygulaması, vergi idaresi dediğimiz bölüm, maliye bakanlığı içerisinde. Maliye bakanlığı dışında, daha doğrusu yine maliye bakanlığıyla ilişkili, maliye bakanlığına bağlı, maliye bakanına rapor veren, hesap veren; ama, uygulamalarında, vergi uygulamasında politik etkileri en aza indirmiş veya onun dışına çıkarmış idareyi kuran ülke sayısı ise 14'tür. Biz, bu 14 ülkenin modelini burada kurmaya çalışıyoruz; daha doğrusu, hükümet, tasarıyla böyle bir modele teşebbüs ediyor; ancak, bu modeli, maalesef, kuramıyor.

Şimdi, bizim gibi kayıtdışı ekonominin boyutunun çok yüksek olduğu ülkelerde vergi idaresinin, gelir idaresinin güçlü olması son derece önemli. Bu sistemin mevzuat boyutu, vergi idaresi boyutu -biraz önce söyledim- vergi politikası boyutu tabî ki güçlü olacak, olmalı; buna paralel olarak, gelir idaresi de güçlü olacak; eğer güçlü olmazsa, kayıtdışı ekonomiyi kayda alma veya en aza indirme şansı yoktur. Bakın, ben, bununla ilgili size çarpıcı birkaç rakam vermek istiyorum. Çeşitli ülkelerde, OECD ülkelerinde nüfus nedir, bu nüfus içerisinde işgücü sayısı nedir, işgücüne kıyasla gerçek kişi vergi mükellefi sayısı nedir ve bu kayıtlı gerçek kişi

vergi mükellefinin işgücüne oranı nedir -çok önemli bir ölçü- sizlere bunu vermek istiyorum. 5 ülkeyi seçtim; bu ülkelerin hepsinde de çalışanlar beyanname vermiyor, Türkiye'de olduğu gibi; o nedenle bu ülkeleri seçtim, çalışanların beyanname verdiği ülkeleri almadım. Bakın, İrlanda; 40 000 000 nüfusu var, 1,8 milyon işgücü var, 1 860 000 gerçek kişi mükellefi var, kayıtlı gerçek kişi mükellefin işgücüne oranı yüzde 104. İtalya; 57,3 milyon nüfus, 23,9 milyon işgücü var, 37 000 000 gerçek kişi mükellef var, bu mükellefin işgücüne oranı yüzde 154,8. Meksika -bize yakın özellikleri olan bir ülkedir- 100 000 000 nüfus içerisinde işgücünün sayısı 39,1 milyon, gerçek kişi mükellef sayısı 8,3 milyon, kayıtlı gerçek kişilerin işgücüne oranı 21,2. Polonya'da oranı vereceğim sadece, yüzde 135,8. Türkiye'ye geliyorum; 68,6 milyon - OECD'nin 2004 yılı yayınından alıyorum bu istatistikleri- işgücü 22,6 milyon, gerçek kişi mükellef sayısı 2,1 milyon ve kayıtlı gerçek kişi mükellefin işgücüne oranı yüzde 9,3. Bize bu ülkelerden en yakın olanı Meksika'da yüzde 21,2; yarı yarıya fark var. Böyle bir tabloda, vergi tabanının genişletilmesi için, gerçekten, güçlü bir idareye ihtiyaç var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Hamzaçebi, 1 dakikalık süre içinde konuşmanızı tamamlayabilirsiniz.

Buyurun.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) - Tamamlıyorum Sayın Başkan; teşekkür ediyorum.

Ama, bu tasarı, gelir idaresinin güçlendirilmesi konusunda öngörmüş olduğu teşkilat modelinde, maalesef, çok ürkek, çok çekingen davranmıştır. Bazı adımları atmaya çalışırken, attığı bazı adımlarla da, o diğer attığı adımları geriye almıştır. Kendi içerisinde çelişkili birçok hükmü taşımaktadır. Bu nedenle, güçlü bir gelir idaresi teşkilatı, maalesef, bu tasarıyla kurulamamaktadır.

Hepinize saygılar sunuyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Hamzaçebi.